

10. Syrotenko, N.A. (2007). Funktsii obliku ta kontroliu v systemi upravlinnia materialnym zabezpechenniam vyrobnytstva: na prykladi pidpriemstv kondyterskoi haluzi [Accounting and control functions in the management of production material support: in the example of the confectionery industry] *Candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].
11. Shurupov, G.V. (2004). Mehanizm upravlenija material'nyh obespecheniem dejatel'nosti promyshlennyh predprijatij [The mechanism of control material support industrial activities] *Candidate's thesis*. Odessa [in Russian].

Olga Puhachenko, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Kirovohrad National Technical University, Kirovohrad, Ukraine

Organizational Structure of Procurement System for the Purpose of Accounting Integration with Other Functions of Management

The aim of the article is to develop the organizational structure of procurement system for the purpose of accounting integration with other functions of management.

The following schemes have been developed in order to improve the organizational structure of the procurement system for the purpose of accounting integration with other functions of management: organization of compiling orders and specifications of material resources demand; activities related to ensuring the receipt of supplies; organization of the process related to providing industrial and economic activity by material resources for carrying out the production program; procedure of records management of material resources; organization of records management in the Purchases Unit; organization of the process related to placing, preparing for issue and issuing material resources to relevant subdivisions of the company; procedure of records management of material resources received in barns, their movements and issuing to subdivisions, and revealing the state of material resources; organization of operational control in the material resources storage and movement.

Under conditions of market relations, accounting becomes more and more important, its boundaries are extended, and its methods are improved. Accounting as a means of planning, monitoring, economic analysis, control, stimulation and generalization of the production process and distribution of material values becomes an important lever of the company's vigorous activity. That's why its integration with other management functions is quite logical and natural.

accounting, functions of management, organizational structure, procurement, integration, procurement unit, storage and movement unit, economic sector, stocks

Одержано 12.05.15

УДК 657.421.3

В.С. Шелест, канд. екон. наук

ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ), м. Київ, Україна

Методичні положення аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованих підприємств

Обґрунтовано роль стратегічного інноваційного розвитку суб'єктів господарювання у забезпеченні належного рівня їх конкурентоспроможності. Визначено, що в інноваційно-орієнтованих підприємствах інновації, зокрема об'єкти права інтелектуальної власності, що визнаються нематеріальними активами, повинні виступати результатом і способом досягнення стратегічних цілей таких підприємств. Запропоновано всі об'єкти права інтелектуальної власності підприємства об'єднати в окремий об'єкт аналізу – патентний портфель нематеріальних активів підприємства, з метою формулювання завдань аналізу використання таких активів інноваційно-орієнтованими підприємствами. Удосконалено технологію аналізу використання нематеріальних активів підприємств з урахуванням нового об'єкту та уточненої мети аналізу, а саме надання корисної інформації для прийняття рішень у напрямі ефективності використання патентного портфеля нематеріальних активів та активізації інноваційних процесів в основній операційній діяльності.

нематеріальні активи, об'єкти права інтелектуальної власності, економічний аналіз, патентний портфель, інноваційно-активні підприємства

© В. С. Шелест, 2015

В.С. Шелест, канд. екон. наук

ГП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ), г. Київ, Україна

Методические положения анализа использования нематериальных активов инновационно-ориентированными предприятиями

Обоснована роль стратегического инновационного развития субъектов хозяйствования в обеспечении надлежащего уровня их конкурентоспособности. Определено, что в инновационно-ориентированных предприятиях инновации, в том числе объекты права интеллектуальной собственности, которые признаются нематериальными активами, должны являться результатом и способом достижения стратегических целей таких предприятий. Предложено все объекты права интеллектуальной собственности предприятия объединить в отдельный объект анализа - патентный портфель нематериальных активов предприятия, с целью формулирования задач анализа использования таких активов инновационно-ориентированными предприятиями. Усовершенствована технология анализа использования нематериальных активов предприятий с учетом нового объекта и уточненной цели анализа, а именно предоставление полезной информации для принятия решений в направлении эффективности использования патентного портфеля нематериальных активов и активизации инновационных процессов в основной операционной деятельности.

нематериальные активы, объекты права интеллектуальной собственности, экономический анализ, патентный портфель, инновационно-активные предприятия

Постановка проблеми. Глобалізаційні виклики та масштабність змін в ринковому механізмі у напрямку інноваційного розвитку зумовлюють необхідність формування інноваційно-орієнтованої стратегії розвитку суб'єктів господарювання. Необхідно підкреслити, що переваги інтенсивного використання нематеріальних активів на виробничих підприємствах, а також їх економічна ефективність перш за все обумовлені здатністю генерувати інновації в якості відтвореного ресурсу із зростаючими на кожному етапі перетворень якісними характеристиками і властивостями, які ініціюють створення нової вартості протягом тривалого часу.

На інноваційно-орієнтованих підприємствах, з урахуванням сучасних світових тенденцій, значна частка в структурі капіталу відводиться нематеріальним активам. Входячи в число лідерів галузей, такі підприємства приділяють належну увагу захисту відповідних об'єктів промислової власності, як рушійного чинника утримання конкурентних позицій та попередження недобросовісної підприємницької діяльності з боку конкурентів.

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки виникла очевидна потреба в усвідомленні місця аналізу використання нематеріальних активів як невід'ємної частини аналізу ефективності використання ресурсів підприємства. Проведення аналізу ефективності використання нематеріальних активів сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що забезпечують зростання ефективності діяльності на основі активного використання нематеріальних активів. Зростання ролі нематеріальних активів з позицій поточних та перспективних результатів діяльності підприємств в умовах інноваційної економіки зумовлює необхідність розробки методичних підходів до аналізу їх використання як інструменту забезпечення прийняття оптимальних рішень щодо обсягів інноваційної діяльності та випередження можливих конкурентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання проведення економічного аналізу використання нематеріальних активів висвітлювалися в працях Т.М. Банасько [1], Ф.Ф. Бутинця [3], В.В. Кожарського [5], Є.В. Мниха [6], О.В. Олійник [7], І.Т. Райковської [11], Г.В.Савицької [12], Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета [17], М.Г. Чумаченко [4] та ін. Критичний аналіз праць провідних вчених показав, що системно, із урахуванням стратегії інноваційного розвитку України в умовах глобалізаційних викликів, впливу нематеріальних активів на отримання надприбутків та підтримання високого рівня конкурентоздатності підприємств, питання методичних

підходів до аналізу використання нематеріальних активів на достатньому рівні не висвітлені.

В той же час, суттєвий вплив обсягів використання нематеріальних активів підприємства на рівень та якість прийнятих інноваційних та стратегічних рішень щодо випередження можливих конкурентів зумовлює необхідність подальшого вивчення та вдосконалення всіх можливих напрямків аналізу використання нематеріальних активів. Тому, незважаючи на досягнуті результати вчених, вважаємо, що питання методики економічного аналізу використання нематеріальних активів потребують подальших ґрунтовних досліджень у частині урахування необхідності формування інноваційно-орієнтованої стратегії розвитку суб'єктами господарювання.

Огляд фахової літератури [1-17] з проблем аналізу господарської діяльності показав, що загалом під методикою економічного аналізу більшість вітчизняних і зарубіжних науковців розуміють сукупність прийомів, способів, засобів, правил найбільш доцільного виконання аналітичних процедур за результатами господарської діяльності й господарських процесів підприємства. При цьому, до основних структурних елементів методики аналізу діяльності суб'єктів господарювання відносять: визначення об'єктів та формулювання завдань аналізу; побудова системи показників, за допомогою яких досліджується об'єкт аналізу; моделювання системи факторів, які впливають на зміну показників; дотримання послідовності виконання аналітичних процедур; формування інформаційної бази аналізу; вибір методичного інструментарію аналізу; визначення організаційного і технічного забезпечення аналізу.

Постановка завдання. Метою даної статті є поглиблення існуючої методики аналізу використання нематеріальних активів з урахуванням застосування стратегії інноваційного розвитку суб'єктами господарювання в умовах глобалізаційних викликів.

Виклад основного матеріалу. Як видно з рис. 1, в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку економіки України, темпи і напрями розвитку вітчизняних підприємств, рівень їх конкурентоспроможності залежать в основному від ефективного використання в господарській діяльності майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що для потреб бухгалтерського обліку визнаються у формі нематеріальних активів.

Базовим структурним елементом методики аналізу використання нематеріальних активів є формулювання завдань аналізу. Виходячи з досліджень праць вищенаведених вчених [1-8, 10-17] у сфері аналізу нематеріальних активів встановлено, що загалом дослідники ототожнюють завдання аналізу нематеріальних активів із завданнями аналізу основних засобів на тому підґрунті, що нематеріальні активи та основні засоби є складовими необоротних активів підприємства. За твердженням науковців, основні завдання аналізу нематеріальних активів полягають в характеристиці наявності, складу, руху, ефективності використання і оцінці їх дохідності та факторів, що на неї впливають (табл. 1).

Оскільки витіснення продукції старого покоління та впровадження інновацій у виробництво продукції нового покоління зазвичай відбувається за рахунок використання нематеріальних активів, пов'язаних з майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності, пропонуємо для формулювання завдань аналізу використання нематеріальних активів всю інтелектуальну власність підприємств, що характеризується результатами наукової і винахідницької діяльності, об'єднати у окремий об'єкт аналізу - патентний портфель нематеріальних активів підприємства.

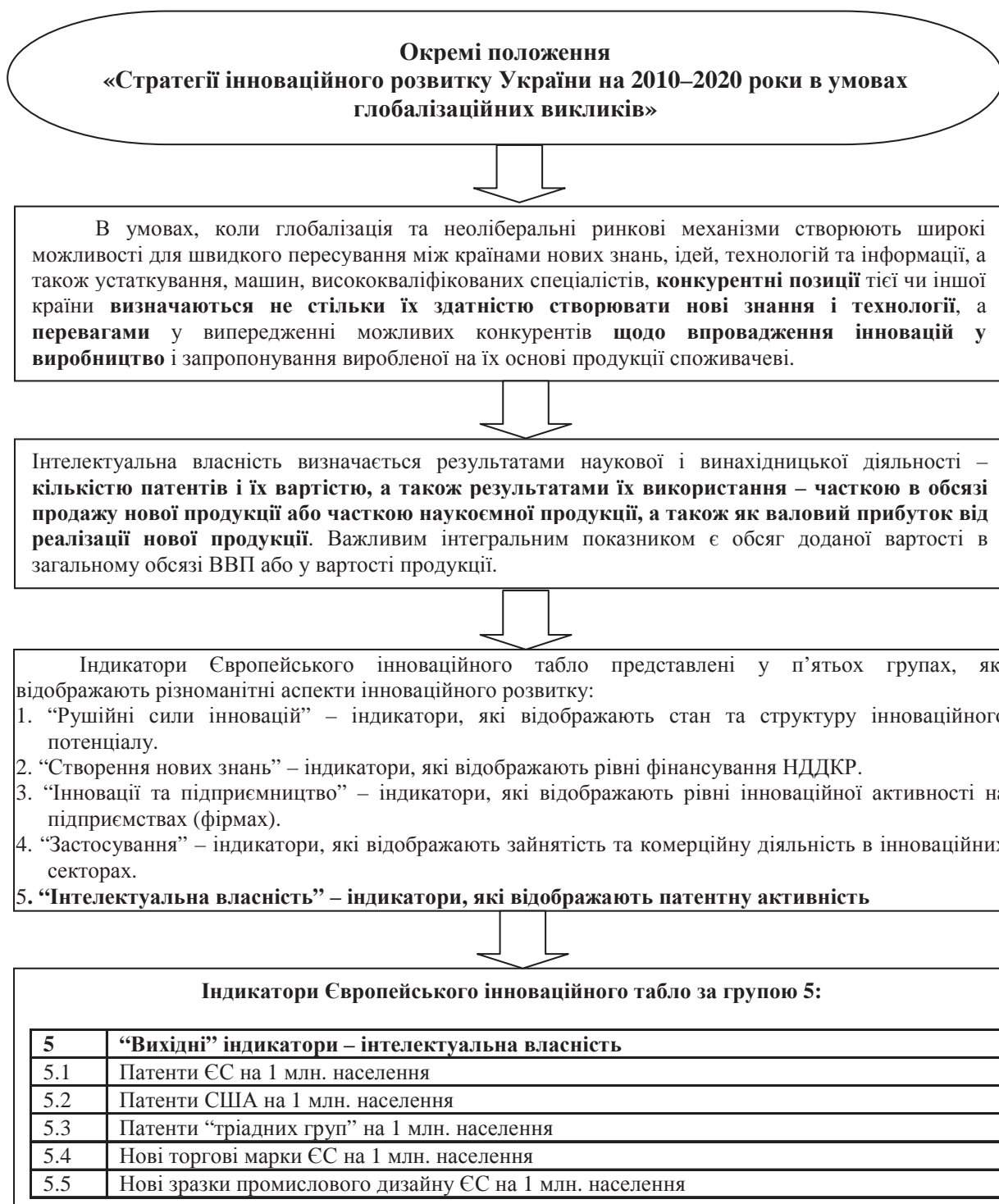

Рисунок 1 - Обґрунтування актуальності питань аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованими підприємствами

Джерело: розроблено автором на підставі [9].

Таблиця 1 – Формулювання завдань аналізу використання нематеріальних активів у працях науковців

П.І.П. науковця	Виділені завдання аналізу використання нематеріальних активів
1	2
Мошенський С.З., Олійник О.В.[7]	1. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 2. Аналіз структури нематеріальних активів. 3. Структура нематеріальних активів за строками корисного використання. 4. Аналіз структури вибуття нематеріальних активів. 5. Аналіз за ступенем ліквідності. 6. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
Попович П.Я.[8]	1. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 2. Аналіз структури нематеріальних активів. 3. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
Тарасенко Н.В.[13]	1. Визначення частки нематеріальних активів в майні підприємства. 2. Оцінка обсягу та динаміки нематеріальних активів. 3. Аналіз структури та стану нематеріальних активів. 4. Аналіз дохідності нематеріальних об'єктів. 5. Аналіз ліквідності нематеріальних активів за ступенем ризику вкладень в них.
Савицька Г.В.[12]	1. Аналіз об'єму та динаміки нематеріальних активів. 2. Вивчення структури нематеріальних об'єктів за різними класифікаційними групами. 3. Аналіз інвестицій в нематеріальні активи.
Банасько Т.М.[1]	1. Аналіз частки нематеріальних активів у майні підприємства. 2. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 3. Аналіз структури нематеріальних ресурсів, наявних на підприємстві. 4. Аналіз ефективності нематеріальних активів. 5. Аналіз впливу факторів на ефективність використання нематеріальних активів. 6. Аналіз резервів збільшення обсягів виробництва за рахунок використання нематеріальних об'єктів.
Череп А.В., Пухальська А.П.[14]	1. Аналіз забезпеченості нематеріальними активами. 2. Аналіз наявності та руху нематеріальних активів. 3. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
Райковська І.Т.[11]	1. Аналіз забезпеченості нематеріальними активами. 2. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
Вақун О.В.[2]	1. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 2. Аналіз структури нематеріальних активів в розрізі різноманітних класифікаційних ознак. 3. Аналіз дохідності (ефективності використання) нематеріальних активів. 4. Інтегрована оцінки використання нематеріальних активів. 5. Аналіз обсягу, структури (за різними ознаками), динаміки і ефективності використання нематеріального капіталу.

Джерело: складено автором з використанням [1, 2, 7, 8, 11, 12, 13, 14].

У зв'язку з тим, що в умовах глобалізаційних викликів кожне підприємство повинно створювати інноваційну екосистему відкритого типу, яка перетворює результати інтелектуальної діяльності в затребувану на ринку продукцію та ефективний бізнес, патентний портфель нематеріальних активів стає основою для створення комплексу інноваційних продуктів і технологій.

В контексті даного дослідження, під поняттям патентного портфелю нематеріальних активів підприємства пропонуємо розуміти сукупність нематеріальних

активів, що складається з підтверджених документально придбаних, створених або частково отриманих за ліцензійним договором майнових прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, засвідчених патентами, знаками охорони авторського права та товарними знаками [15-16]. Схематичне зображення та логіка визначення поняття «патентний портфель» як об'єкту аналітичного дослідження узагальнені на рис. 2.

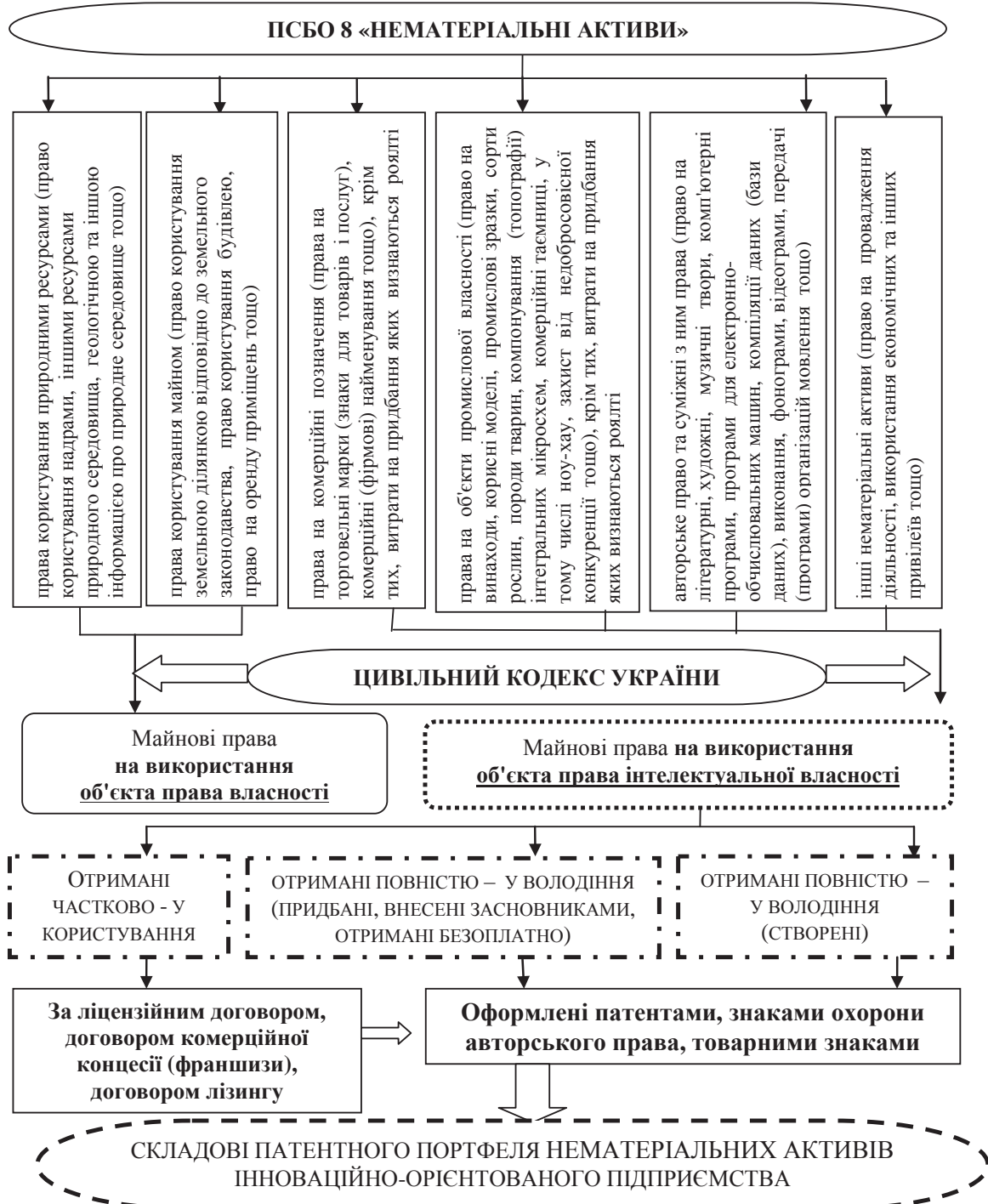

Рисунок 2 – Патентний портфель нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства як об'єкт аналізу

Джерело: розроблено автором з використанням [15, 16]

Такий підхід до визначення об'єкту аналізу використання нематеріальних активів дозволяє згрупувати охоронні документи, включені в «патентний портфель» нематеріальних активів, за ступенем ліквідності на 3 групи, що уможливорює оптимізацію прийняття рішень про додаткові капітальні інвестиції у нематеріальні активи з метою інноваційного розвитку господарської діяльності:

1 група. Ключові патенти: на основні технології, продукти та послуги, що приносять основний дохід підприємства і забезпечують конкурентоспроможність підприємства на ринку, а також патенти на нові технології і продукти, які в майбутньому можуть стати основними для підприємства.

2 група. Другорядні патенти: на технології та продукти, які підприємство вирішило не розвивати, але ці технології та продукти можуть виявитися основними для іншого підприємства, і в цьому випадку можливе ліцензування другорядних патентів для отримання додаткового доходу.

3 група. Некорисні патенти: на продукти і технології, які ніхто не використовує, а також на застарілі технічні рішення.

Слід додати, що за класифікацією Європейського інноваційного табло (рис. 1) інтелектуальна власність інноваційно-орієнтованих підприємств розкривається саме через індикатори, які відображають патентну активність. За даними Державної служби інтелектуальної власності України (далі - ДСІВУ) [10] в 2013 році у харчовій промисловості зберігалась тенденція збільшення патентної активності заявників щодо подання заявок на всі об'єкти промислової власності.

З поміж 53,6 тис. заявок, що надійшли, найбільше (63,9 %) становлять заявки на знаки для товарів і послуг, а найменше (7,0 %) - заявки на промислові зразки [10].

За даними табл. 2. видно, що загальна кількість заявок на винаходи в 2013 році збільшилася на 10,0 % порівняно з 2012 роком, що обумовлено, зокрема, тенденцією зростання на 8,0 % кількості заявок на винаходи за процедурою РСТ. Кількість заявок на корисні моделі в 2013 році практично залишилася на рівні 2012 року. В той же час за 2013 рік удвічі збільшилася кількість заявок на промислові зразки та на 6,7 % зросла кількість заявок на знаки для товарів і послуг [10]. Враховуючи складну економічну та політичну ситуації в країні, для системи правової охорони інтелектуальної власності, впродовж 2013 року, характерна позитивна тенденція збільшення активності подачі заявок, як наслідок збільшення кількості інноваційно-орієнтованих підприємств.

Таблиця 2 – Показники патентної активності суб'єктів господарювання України у 2009 – 2013 роках

Об'єкти промислової власності	Кількість поданих заявок, шт.					2013 у % до 2012
	2009	2010	2011	2012	2013	
Винаходи	4 812	5 310	5 248	4 945	5 428	110
за національною процедурою	2 678	2 810	2 927	2 835	3 142	111
за процедурою РСТ	2 134	2 500	2 321	2 110	2 286	108
Корисні моделі	9 200	10 679	10 436	10 228	10 164	99
Промислові зразки	1 669	1 686	1 761	1 851	3 778	у 2 рази
Знаки для товарів і послуг	26 479	28 577	29 756	32 051	34 226	107
за національною процедурою	17 866	20 603	21 091	22 781	24 471	107
за Мадридською системою	8 613	7 974	8 665	9 270	9 755	105
Усього надійшло	42 160	46 252	47 201	49 075	53 596	109

Джерело: складено автором з використанням [10].

Оскільки останнім часом зростає економічний інтерес до підвищення доходності підприємства за рахунок використання виключного права підприємства на результати інтелектуальної діяльності, до основних завдань аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства пропонуємо віднести:

1. Дослідження патентного середовища у сфері функціонування підприємства у звітному періоді.
2. Визначення потреби підприємства в нематеріальних активах для формування доходного патентного портфеля.
3. Оцінка вартості патентного портфеля нематеріальних активів підприємства у звітному періоді.
4. Оцінка динаміки обсягів патентного портфеля нематеріальних активів за останні 5 років для прогнозування тенденцій його нарощування.
5. Оцінка групової структури патентного портфеля нематеріальних активів за класифікацією згідно ПСБО 8 «Нематеріальні активи» та її зміни у звітному періоді.
6. Оцінка структури формування патентного портфеля нематеріальних активів за джерелами надходження (отримані частково за ліцензійним договором, отримані частково за договором комерційної концесії - франшизи, отримані частково за договором лізингу, придбані, створені власними силами, внесені засновниками, отримані безоплатно) та її зміни у звітному періоді.
7. Оцінка структури формування патентного портфеля нематеріальних активів за видами правової захищеності охоронних документів (патенти, знаки охорони авторського права, товарні знаки) та її зміни у звітному періоді.
8. Дослідження структури патентного портфеля нематеріальних активів за термінами корисного використання і рівнем ліквідності та її зміни у звітному періоді для прийняття рішень щодо способу комерціалізації об'єктів прав інтелектуальної власності.
9. Аналіз структури патентного портфеля за причинами вибуття нематеріальних активів у звітному періоді.
10. Дослідження життєвого циклу виробництва продукції для визначення корисності нематеріального активу у звітному періоді.
11. Дослідження причинно-наслідкових залежностей впливу обсягів і структури патентного портфеля нематеріальних активів на доходи від реалізації нової продукції підприємства у звітному періоді.
12. Визначення патентовіддачі та доходності патентного портфеля нематеріальних активів підприємства у звітному періоді.
13. Аналіз патентної активності та патентоздатності підприємства у звітному періоді та її зміни.
14. Вивчення можливостей збільшення обсягів та розширення видового складу патентного портфеля нематеріальних активів для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Варто зауважити, що мета і структура завдань аналізу використання нематеріальних активів визначають послідовність проведення аналізу – його технологію у розумінні як процесу досягнення мети аналізу. Відтак, послідовність проведення аналізу на практиці є алгоритмом дій аналітика. Порядок проведення аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованим підприємством пропонуємо розкривати через характеристику самостійних блоків аналізу та побудову технологічної схеми їх взаємозв'язку (рис. 3).

Згідно запропонованої послідовності (технології) аналізу використання нематеріальних активів [15-16], на інноваційно-орієнтованому підприємстві дослідження слід починати з оцінки попиту і пропозиції на нематеріальні активи у патентному середовищі (блок 1) та з обґрунтування потреби в нематеріальних активах (2-й блок на рис. 3), при цьому необхідно оцінити стратегію підприємства в галузі використання нематеріальних активів. При цьому вважаємо за доцільне співвіднести

загальну стратегію інноваційного розвитку підприємства з напрямками використання нематеріальних активів. Слід відмітити, що розрізняють дві основні стратегії використання нематеріальних активів: 1) в якості ресурсу, тобто у виробництві, при збуті продукції, здійсненні інвестиційної або фінансової діяльності підприємства; 2) в якості товару, т. е. комерційне використання нематеріальних активів.

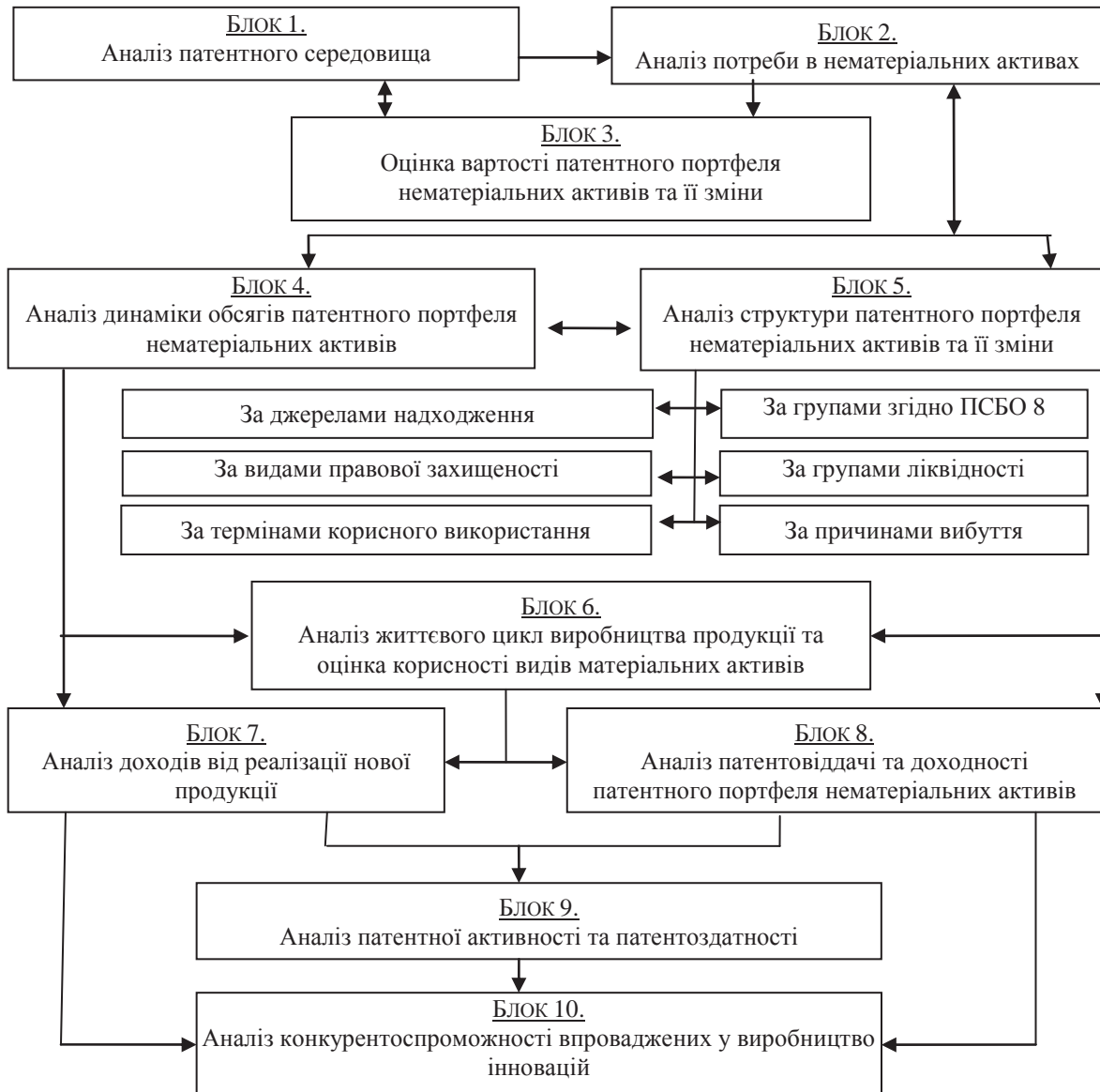

Рисунок 3 – Технологічна схема аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства у звітному періоді

Джерело: розроблено автором.

Оскільки нематеріальні активи застосовуються в діяльності підприємств перш за все в якості ресурсного потенціалу та формують його патентний портфель, на наступних етапах аналізу доцільно проаналізувати наявність та рух нематеріальних активів у звітному періоді: вивчити їх динаміку (4-й блок на рис. 3), структуру (5-й блок). У зв'язку з цим актуальним є проведення горизонтального, вертикального порівняльного аналізу, а також трендового аналізу.

Варто зауважити, що результатом аналізу взаємодії блоків 1-5 аналізу може бути обґрунтування рішень про формування резерву залучення в господарський оборот

об'єктів інтелектуальної власності як нематеріальних активів. При цьому використання методів кореляційно-регресійного аналізу дозволить виміряти і оцінити вплив факторів, які з величиною нематеріальних активів знаходяться в стохастичній, ймовірнісній залежності.

Важливо, щоб аналіз використання нематеріальних активів підприємства завершувався оцінкою впливу використання нематеріальних активів на результати діяльності (7-й та 8-й блоки на рис. 3). У зв'язку з цим актуальним є застосування економіко-математичного моделювання для побудови моделей чинників, а також прийомів факторного аналізу.

На завершальному етапі аналітичної роботи необхідна комплексна оцінка патентної активності персоналу (9-й блок) та вироблення рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності впроваджених у виробництво інновацій (10-й блок на рис. 3). Ці блоки аналізу насамперед реалізуються на основі багатовимірних порівнянь.

Для комплексної оцінки ефективності використання нематеріальних активів у процесі виробництва нової продукції доцільно застосовувати метод перемноження приватних коефіцієнтів. Як приватні коефіцієнти можна взяти коефіцієнти зростання вихідних базових показників, які найбільш об'єктивно відображають сутність процесу використання нематеріальних активів.

Окремим структурним елементом методики економічного аналізу є інформаційна база аналітичних досліджень. Від вибору і підготовки інформаційної бази залежить якість проведеного аналізу. Джерелами інформації економічного аналізу можуть бути дані оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку, нормативно-довідкові дані, дані спеціальних обстежень тощо. Кількість і якість інформації повинна відповідати вимогам системних досліджень згідно з визначеними цілями, завданнями і глибиною економічного аналізу.

Основні джерела інформації за напрямками аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства, що узгоджені із авторським визначенням мети і завдань аналізу використання нематеріальних активів, представлені в табл. 3.

Таблиця 3 – Інформаційна база аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства

Блоки аналізу, узгоджені з метою та завданнями	Джерела інформації
1	2
Аналіз патентного середовища	Зовнішня економічна інформація про стан ринку інтелектуальної власності, про інноваційну діяльність конкурентів. Дані маркетингових досліджень ринку інтелектуальної власності. Матеріали експертних оцінок.
Аналіз потреби в нематеріальних активах	Установчі документи. Бізнес-план. Проектно-технічна документація. Регістри обліку НДДКР, нематеріальних активів. Бухгалтерський баланс.
Оцінка вартості патентного портфеля нематеріальних активів	Зовнішня економічна інформація про стан ринку нематеріальних активів. Бухгалтерський баланс. Регістри обліку НДДКР, нематеріальних активів. Звіти експертів.
Аналіз динаміки обсягів патентного портфеля нематеріальних активів	Бухгалтерський баланс. Регістри обліку НДДКР, нематеріальних активів. Форма статистичної звітності № 2-інвестиції (річна) «Капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів». Зовнішня статистична інформація

Продовження таблиці 3

1	2
Аналіз структури патентного портфеля нематеріальних активів	Бухгалтерський баланс. Регістри обліку НДДКР, нематеріальних активів. Форми статистичної звітності № 1-наука (квартальна), 3-наука (річна) «Звіт про виконання наукових та науково-технічних робіт», №2-інвестиції (річна) «Капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів», № 1-технологія (річна) «Звіт про створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності». Зовнішня статистична інформація. Юридичні документи (патенти, свідоцтва та ін.). Матеріали експертних оцінок. Результати проведення аналізу за попередніми напрямками
Аналіз корисності видового складу патентного портфеля нематеріальних активів	Форма статистичної звітності № 1-інновація (річна) «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства». Бухгалтерський баланс. Матеріали експертних оцінок.
Аналіз доходів від реалізації нової продукції	Облікові регістри формування фінансових результатів від операцій з нематеріальними активами. Бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати. Матеріали експертних оцінок. Результати проведення аналізу за попередніми напрямками
Аналіз патентовіддачі та доходності патентного портфеля нематеріальних активів	Запропоновані первинні документи обліку нематеріальних активів. Регістри обліку витрат і фінансових результатів від реалізації нової продукції. Бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати. Матеріали експертних оцінок. Результати проведення аналізу за попередніми напрямками
Аналіз патентної активності та патентоздатності	Форми статистичної звітності № 1-наука (квартальна), 3-наука (річна) «Звіт про виконання наукових та науково-технічних робіт», № 1-технологія (річна) «Звіт про створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності», № 2-інвестиції (річна) «Капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів»
Аналіз конкурентоспроможності впроваджених у виробництво інновацій	Форма статистичної звітності № 1-інновація (річна) «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства». Фінансова звітність. Бізнес-план. Зовнішня статистична інформація. Дані маркетингових досліджень поведінки споживачів.

Джерело: [15, 16].

Як видно з табл. 3, інформаційну базу для аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованого підприємства доцільно розширити за допомогою залучення даних управлінського обліку та інформації експертного характеру. Крім того, необхідно залучати статистичну, юридичну, маркетингову інформації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження обґрунтовано, що для суб'єктів господарювання дуже важливим є встановлення зв'язків науки з виробництвом, запровадження стратегії інноваційного розвитку та зміна структури активів в бік збільшення нематеріальних активів. Доведено, що на сучасному етапі економічного розвитку суспільства саме патенти є основним інструментом і основною «зброєю» технологічного прогресу.

Аргументовано необхідність визначення нового об'єкту аналізу – «патентний портфель нематеріальних активів», в поняття котрого включено сукупність нематеріальних активів, що складається з документально підтверджених придбаних, внесених засновниками, отриманих безоплатно або в обмін, створених або частково отриманих за ліцензійним договором, договором комерційної концесії, договором лізингу майнових прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, засвідчених патентами, знаками охорони авторського права та товарними знаками. З урахуванням нового об'єкту удосконалено технологію аналізу використання нематеріальних активів підприємств та уточнено мету аналізу, а саме: надання корисної інформації для прийняття рішень у напрямку ефективного використання патентного портфеля

нематеріальних активів та активізації інноваційних процесів в основній операційній діяльності.

Запропонований авторський підхід робить певний внесок у розвиток методики проведення аналізу використання нематеріальних активів і сприяє ефективному його проведенню у практиці діяльності інноваційно-орієнтованих підприємств, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності продукції за рахунок впроваджених у виробництво інновацій на основі активного використання нематеріальних активів.

Список літератури

1. Банасько Т.М. Економічний аналіз використання нематеріальних активів: значення та методика здійснення / Т.М. Банасько // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2009. - № 4 (50). – С. 6-12.
2. Вақун О.В. Економічний аналіз ефективності використання нематеріальних активів на будівельних підприємствах / О.В. Вақун // Сталий розвиток економік. – 2012. - № 3. – С. 226-233.
3. Економічний аналіз: Навч. посібн. /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир:ПП "Рута", 2003. – 680 с.
4. Економічний аналіз: навч. посібн. / [М.А. Болух, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка]. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
5. Ильющенко Е.В., Кожарский В.В. Анализ эффективности использования основных производственных фондов и нематериальных активов // Бухгалтерский учет и анализ. – 1998. - № 5. – С. 36-38.
6. Мних С.В. Економічний аналіз: підручник / С.В. Мних. – К.: Знання, 2011. – 630 с. – (Вища освіта XXI століття).
7. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник. / С.З. Мошенський, В.О. Олійник; за ред. Ф.Ф. Бутинець. – 2-ге вид., доповн. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2007. – 704 с.
8. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. [Текст] / П.Я. Попович –Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 454 с.
9. Постанова Верхової Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» від 21 жовтня 2010 року № 2632-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>.
10. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» за 2013 рік. – К.: - 2014. – 81 с.
11. Райковська І.Т. Економічний аналіз забезпеченості та ефективності використання нематеріальних активів: методичний підхід / І.Т. Райковська // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2009. - № 1(47). – С. 43-51.
12. Савицкая Г.В. Экономический анализ: Учеб. / Г.В. Савицкая – 9-е изд., испр. – М.: Новое знание, 2004. – 640 с.
13. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Н.В. Тарасенко. – 3-тє вид., випр. і доп.- Львів: «Магнолія плюс», 2005. - 344 с.
14. Череп А.В. Економічний аналіз: Навч. посібник / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2005. – 159 с.
15. Шелест В.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління нематеріальними активами: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / В.С. Шелест. – К., 2014. – 298 с.
16. Шелест В.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління нематеріальними активами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / В.С. Шелест. – К., 2014. – 20 с.
17. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. - 3-е изд. перераб. и доп. - М.:ИНФРА-М, 2001. - 208 с.

References

1. Banasko, T.M. (2009). Ekonomichnyi analiz vykorystannia nematerialnykh aktyviv: znachennia ta metodyka zdiisnennia [Economic analysis of the use of intangible assets: value and methodology of

- realization]. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky – Bulletin of ZhSTU. Economics*, 2 (50), 6-12 [in Ukrainian].
2. Vakun, O.V. (2012). Ekonomichniy analiz efektyvnosti vykorystannia nematerialnykh aktyviv na budivelnykh pidpriemstvakh [Analysis of efficiency of the use of intangible assets at the building enterprises]. *Stalyi rozvytok ekonomik – Stable development of economics*, 3, 226-233 [in Ukrainian].
  3. Butynets, F.F. (Eds.). (2003). *Economic analysis*. Zhytomyr: ID "Ruta".
  4. Boliukh, M.A., Burchevskiy, V.Z., Horbatok, M.I. et al. (2001). *Ekonomichniy analiz [Economic analysis]*. M.H. Chumachenko (Ed.). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
  5. Il'jushhenko, E.V. & Kozharskij, V.V. (1998). Analiz jeffektivnosti ispol'zovaniya osnovnykh proizvodstvennykh fondov i nematerial'nykh aktivov [Analysis of efficiency of the use of fixed assets and intangible assets]. *Buhgalterskij uchet i analiz – Accounting and Analysis, Vol. 5*, 36-38 [in Russian].
  6. Mnykh, Ie.V. (2011). *Ekonomichniy analiz [Economic analysis]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
  7. Moshenskiy, S.Z., Oliinyk, O.V. (2007). *Ekonomichniy analiz [Economic analysis]*. F.F. Butynets (Ed.). (2d ed.). Zhytomyr: ID "Ruta".
  8. Popovych, P. Ia. (2001). *Ekonomichniy analiz diialnosti sub'iektiv hospodariuvannia [Economic analysis of entities]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
  9. Postanova Verkhovoi Rady Ukrainy vid 21 zhovtnia 2010 roku № 2632-VI «Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010 – 2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On recommendations of parliamentary hearings: The strategy of innovative development of Ukraine for 2010 - 2020 years in the conditions of global challenges"]. (2010, 21 October). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2632-17> [in Ukrainian].
  10. Promyslova vlasnist u tsyfrakh (2014). Pokaznyky diialnosti Derzhavnoi sluzhby intelektualnoi vlasnosti Ukrainy ta Derzhavnogo pidpriemstva «Ukrainskyi instytut promyslovoi vlasnosti» za 2013 rik [Performance of Ukrainian intellectual property institute and State Intellectual Property Service of Ukraine for 2013]. Kyiv [in Ukrainian].
  11. Raikovska, I.T. (2009). Ekonomichniy analiz zabezpechenosti ta efektyvnosti vykorystannia nematerialnykh aktyviv: metodychnyi pidkhid [Economic analysis of material supply and efficiency of the use of intangible assets: methodical approach]. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky – Bulletin of ZhSTU. Economics*, 1 (47), 43-51 [in Ukrainian].
  12. Savickaja, G.V. (2004). *Jekonomicheskij analiz [Economic analysis]*. (9d ed.). Moscow: Novoe znanie [in Russian].
  13. Tarasenko, N.V. (2005). *Ekonomichniy analiz [Economic analysis]*. (2d ed.). Lviv: ID «Mahnoliia plius» [in Ukrainian].
  14. Cherep, A.V. (2005). *Ekonomichniy analiz [Economic analysis]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
  15. Shelest, V.S. (2014). Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia nematerialnymy aktyvamy [Accounting and analytical support for managing intangible assets]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
  16. Shelest, V.S. (2014). Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia nematerialnymy aktyvamy [Accounting and analytical support for managing intangible assets]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
  17. Sheremet, A.D., Saifulyn, R.S., Nehashev E.V. (2001). *Metodyka finansovoho analiza [Methods of financial analysis]*. (3d ed.). Moscow: YNFRA-M [in Russian].

Viktoriiia Shelest, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

State Enterprise "Ukrainian Intellectual Property Institute" (UKRPATENT), Kyiv, Ukraine

Methodical Positions of Analysis of the Innovation-Oriented Enterprises Intangible Assets

In terms of strategic focus on innovative type of Ukraine's development, business adaptation to new market conditions and its active reforms are closely linked to innovation as the driving force of economic growth. Activation of the innovation process in all areas of the company for competitiveness requires the formation mechanism of strategic innovation, the use of which will not only increase the effectiveness of innovation, but also provide opportunities to improve the efficiency of enterprises in an uncertain economic environment.

The strategy of innovative development of Ukraine's economy, the pace and direction of development of domestic enterprises, their level of competitiveness depends largely on the effective use of intellectual property rights in economic activities, which for the purposes of accounting are recognized in the form of intangible assets. Benefits of heavy use of intangible assets in enterprises and their economic efficiency primarily due to the ability to generate innovations as reproduced resource. In innovation-oriented enterprises, a

significant share in the capital allocated to intangible assets. In innovation-oriented enterprises, a significant share in the capital allocated to intangible assets. Entering the number of industry leaders such enterprises pay due attention to the appropriate protection of industrial property, as a driving factor in the maintenance of competitive position. The article is devoted to substantiation of theoretical concepts and the development of measures to improve the organization and methods of economic analysis of entities and assessing the quality of its information security.

The necessity define a new object of analysis - "patent portfolio intangible assets", which are included in the concept of a set of intangible assets, consisting of acquired documented made by the founders received free of charge or in exchange established or in part under a licensing agreement, contract commercial concession, lease agreement property rights for the use of intellectual property, certified by patents, copyright notice and trademarks. Given the new object, analysis of intangible assets of enterprises was improved and the purpose of analysis was clarified: providing useful information for decision-making to effectively use the patent portfolio of intangible assets and activation of innovative processes in the main operating activity.

intangible assets, intellectual property rights, economic analysis, patent portfolio, innovation active enterprises

Одержано 16.04.15

УДК 657.6-026.911:339.37:334.735

Н.М. Поддубна, асп.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

Внутрішній контроль у роздрібних торговельних підприємствах споживчої кооперації: особливості побудови та здійснення

У даній статті досліджено сутність внутрішнього контролю та підходи науковців до її визначення. Визначено об'єкти, суб'єкти, основні завдання та принципи здійснення внутрішнього контролю. Наведено класифікацію внутрішнього контролю, яку доречно застосовувати в роздрібних торговельних підприємствах споживчої кооперації. Запропоновано алгоритм організації процесу внутрішнього контролю товарних запасів.

внутрішній контроль, завдання внутрішнього контролю, принципи побудови, інформаційна основа, управлінські рішення, роздрібні торговельні підприємства, споживча кооперація

Н.Н. Поддубная, асп.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, г. Киев, Украина

Внутренний контроль в розничных торговых предприятиях потребительской кооперации: особенности построения и осуществления

В данной статье исследована сущность внутреннего контроля и подходы ученых к ее определению. Определены объекты, субъекты, основные задачи и принципы осуществления внутреннего контроля. Приведена классификация внутреннего контроля, которую целесообразно использовать в розничных торговых предприятиях потребительской кооперации. Предложено алгоритм организации процесса внутреннего контроля товарных запасов.

внутренний контроль, задачи внутреннего контроля, принципы построения, информационная основа, управленческие решения, розничные торговые предприятия, потребительская кооперация

Постановка проблеми. Діяльність роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації в сучасних умовах – це постійна конкурентна боротьба за можливість зайняти та, головне, утримати гідні позиції на ринку. У процесі досягнення своїх цілей підприємства споживчої кооперації постійно стикаються із різного роду проблемами, які умовно можна поділити на зовнішні (нестабільна політико-економічна